



Státní  
veterinární  
správa



**Státní veterinární správa**

**Metodický pokyn Státní veterinární správy  
pro chovatele včel k prevenci a tlumení varroózy  
č. j.: SVS/2021/130606-G**

## Úvod

Varroáza je parazitární onemocnění včel plošně rozšířené po celém území ČR. Pokud nejsou včas provedena účinná opatření k tlumení varroázy, může dojít k oslabení i úhynům včelstev. Státní veterinární správa (dále také „SVS“) proto ve spolupráci s externími odborníky vydává tento metodický pokyn, který má sloužit všem chovatelům včel k postupu při tlumení výskytu roztočů ve včelstvech.

### 1. Poučení o nákaze

Varroáza je nebezpečná nákaza včel způsobená parazitickým roztočem *Varroa destructor*, označovaným též jako kleštík včelí (dále jen „roztoč“). Roztoč napadá jak dospělé včely, tak včelí plod, na kterém se rozmnožuje. Pokud je ve včelstvu plod, většina roztočů se nachází v zavíčkovaných plodových buňkách. Roztoč nabodává kutikulu plodu a dospělých včel a poškozují tukové těleso včel. Tím ochuzuje včely o živiny a ovlivňuje některé jejich důležité funkce, způsobuje oslabení imunitního systému a může být nebezpečný zejména z hlediska přenosu virů. Napadené včely trpí deformacemi a je u nich snížena životaschopnost. Nákaza se šíří zejména loupežením, zalétáváním nakažených včel, rojením, přesuny nakažených včelstev. Nejvíce postižena bývají nejsilnější včelstva na stanovišti. Pokud není včelstvo účinně léčeno a roztoči se ve včelstvu přemnoží, může dojít až k úhynu celého včelstva a k rozšíření roztočů do okolí.

### 2. Legislativní požadavky

Včela je pro účely zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „veterinární zákon“) považována za hospodářské zvíře, proto se na chovatele včel vztahují ustanovení veterinárního zákona. Veterinární požadavky na chov včel a opatření pro předcházení a zdolávání některých nálezů včel upravuje vyhláška č. 18/2018 Sb.

Všeobecné povinnosti chovatelů zvířat jsou stanoveny v § 4 a § 5 veterinárního zákona. Mezi tyto povinnosti patří chov zvířat způsobem, v prostředí a podmínkách, které vyžadují jejich biologické potřeby, fyziologické funkce a zdravotní stav. **Včely musí být chovány v takových zařízeních**, která umožňují kontrolu jejich zdravotního stavu **rozborem včelího díla a prohlídkou plástů** a umožňují odběr vzorků k laboratornímu vyšetření. Musí být také konstruovány z takových materiálů, které nemohou poškodit jejich zdraví a nepříznivě ovlivnit zdravotní nezávadnost jejich produktů a které je možno **řádně vyčistit a dezinfikovat**.

Z veterinárního zákona rovněž vyplývá povinnost zabezpečit provádění úkonů stanovených v **Metodice kontroly zdraví zvířat a nařízené vakcinace** a uchovávat o tom záznamy po dobu nejméně 3 let. Tato metodika je vydávána Ministerstvem zemědělství s ohledem na aktuální nálezovou situaci a její předpokládaný vývoj a obsahuje přehled **povinných preventivních a diagnostických úkonů k předcházení vzniku a šíření nálezů**, které se provádějí v příslušném kalendářním roce ve stanovených lhůtách. Metodika je zveřejněna na webových stránkách SVS a Ministerstva zemědělství.



Tlumení varroázy je třeba provádět cíleně na konkrétním stanovišti na základě pravidelného monitoringu výskytu roztoče prováděného chovatelem. Chovatelé se nemohou spoléhat pouze na výsledek vyšetření zimní měli, ale měli by pravidelně sledovat svá včelstva v průběhu celého roku a provádět léčebná opatření na základě aktuální zdravotní situace na daném stanovišti. Vzhledem k tomu, že jednou z povinností chovatele je **sledování zdravotního stavu včel a včelstev a poskytování odpovídajícího ošetření v případě potřeby a bránění vzniku a šíření nálezů**, může být plnění tohoto legislativního požadavku ze strany veterinárního dozoru prověřeno a v případě jeho nedodržení budou přijata odpovídající opatření a uloženy sankce.

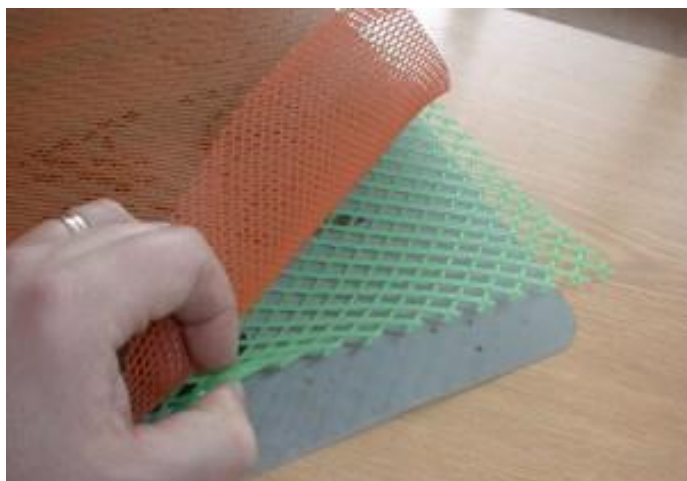
### 3. Postup při monitoringu varroázy

#### 3.1 Monitoring z podložek

Do včelstev se vloží v období července a srpna podložky, opatřené dvojitou sítí proti vynášení roztočů včelami. Spodní podložka je hladká, na ní je distanční síťovina Polynet silná 3–4 mm s oky cca 15 mm a svrchní vrstvu tvoří Polynet s oky 2–3 mm (viz obrázek). Někteří včelaři začínají používat tzv. varroa dna, u nichž je pod zasítovaným dnem vysouvací podložka. Síť nezabrání vynášení roztočů mravenci, pro přesnější výsledky se musí mravencům zamezit přístup nádobkami s kapalinou pod nohami stojanu nebo lepem.

Podložky se v maximálně týdenních intervalech vyhodnocují a čistí. Vyhodnocení se provede spočítáním spadlých sameček Varroa. Není-li pro množství měli možné počet spadlých roztočů spočítat přímo na podložce, veškerý spad měli se po vysušení nasype do skleničky se stolním olejem a roztoči vyplavou na hladinu (olej se po přečzení může používat opakovaně).

Počet nalezených sameček vydělíme počtem dnů, po který byla podložka v úlu. Tím získáme průměrný denní spad. Pokud denní spad v červenci a srpnu nepřesáhne 1–2 roztoče, není důvod k obavám. Při nálezů nad 2–3 roztoče je třeba okamžitě zahájit léčebná opatření, která ochrání důležitou zimní generaci včel před poškozením.



### **Příklad č. 1:**

Podložku jsme vložili v neděli a kontrolujeme v pátek. Byly nalezeny 4 samičky Varroa. Průměrný denní spad je méně než jeden roztoč za den ( $4:5 = 0,8$ ).

### **Příklad č. 2:**

Podložku jsme vložili v sobotu a kontrolujeme za 24 hodin. Bylo nalezeno 14 samiček Varroa. Tento denní spad je alarmující.

## **3.2 Monitoring varroázy moučkovým cukrem**

### **Pomůcky**

- folie (např. čistá a suchá úlová podložka),
- kelímek na odměření 100 ml (asi 50 g) včel,
- cukr moučka extra jemná (50 g = 5 vrchovatých polévkových lžic na vzorek),
- kyblíček s dírkovaným a plným víkem,
- husté síto (např. spodní medový cedník),
- voda.

### **Postup**

Tato metoda je založena na posypu včel moučkovým cukrem. Z plástu sousedícího s plodovým tělesem setřeseme včely (pokud možno bez matky) na folii, ze které včely poté přendáme do vhodné nádoby s víčkem a zasypeme moučkovým cukrem. Včely s cukrem zlehka protřepáváme po dobu několika minut. Moučkový cukr následně vysypeme na husté síto a zacukřené včely vrátíme do úlu. Moučkový cukr prosijeme sítem (cukrové hrudky můžeme případně propláchnout vodou) a zbytky cukru s roztoči vyklepneme na čisté pláténko. Nyní můžeme spočítat roztoče.

### **Poznámky**

- Použitý moučkový cukr musí být suchý a bez hrudek.
- Při třepání mohou některé včely vyvrhovat potravu z medného váčku a to vede ke tvorbě hrudek cukru. Také pára, kterou včely vydechují, je absorbována cukrem. Proto musí být množství cukru použité v testu dostatečně velké.
- Konečné oklepání a vysypání cukru přes dírkované víčko musí být velmi důkladné a energické, aby pokud možno všichni roztoči vypadali.
- Síto, na které cukr sypeme, musí být tak jemné, aby nepropadali roztoči Varroa, ale pokud je příliš jemné, hodně cukru zůstane nad sítem a je nutno použít vodu pro přesné vyhodnocení.

Výhodou tohoto postupu oproti smyvu vzorků je především to, že včely není třeba usmrcovat. Další výhodou je, že výsledek se dá zjistit přímo na místě odběru vzorků. V případě nějaké nejasnosti se tak dá vyšetření ihned zopakovat.

Posypávání včel jemným práškem se používá ve výzkumu v různých obměnách již asi 25 let. Ale různé jiné prášky vnikají včelám do vzdušnic a hlavně, jsou to cizorodé látky vnášené do včelstev. Cukr má tu výhodu, že nepředstavuje žádný stres a nezpůsobuje vedlejší účinky. Včely navrácené po testu jsou ostatními včelami očištěny a nebyla pozorována žádná změna jejich vitality.

### 3.3 Monitoring smyvem

Tato metoda vykazuje malou chybovost.

#### Pomůcky

- odměrka na odběr vzorku včel, například kelímek o objemu 100 ml
- válcová nádoba s víkem o objemu 0,5 -1 litr (například sklenice na med)
- hrubé a jemné síto, nejlépe dvojitě síto na cezení medu (pod medomet)
- detergent na usmrcení včel a smyv roztočů, například směs do ostřikovačů, naředěná na -10°C
- nádoba s čistou vodou, například zahradní konev s kropítkem
- nádoba, na kterou se dá položit dvojitě síto
- světlá, nejlépe bílá podložka, například monitorovací podložka z varroa dna

#### Postup

Z plodových rámků anebo z jejich blízkosti do odměrky odebereme vzorek včel - asi 300 jedinců (asi 33 gramů). Vzorek včel sklepeme do sklenice a zalijeme detergentem (přibližně 0,5l) a po chvíli přelijeme na dvojitě síto (detergent zachytíme do podstavené nádoby). Poté mimo nádobu se slitým detergentem včely v sítu důkladně propláchneme proudem vody. Odejme hrubé síto a včely oklepeme do odpadní nádoby. Roztoče zachycené na jemném sítě jemným úderem sklepeme na podložku a spočítáme je. Před přípravou dalšího vzorku podložku očistíme od všech roztočů. Detergent můžeme použít opakovaně.

Na trhu jsou dostupné pomůcky pro snadný monitoring smyvem - při jejich použití výše uvedené pomůcky nejsou potřeba. Vzorek včel odebereme stejným způsobem, jak bylo popsáno výše, sklepeme ho do perforovaného vnitřního koše, zalijeme detergentem a nasadíme víko. Krouživým pohybem nádobou asi minutu mícháme - vnitřní koš se roztočí jako odstředivka. Potom odejme víko a vytáhneme vnitřní koš. Roztoče počítáme na dně nádoby. Před dalším použitím odstraníme vzorek včel a roztoče. Detergent, přelítý přes jemné síto, lze použít opakovaně.



### 3.4 Monitoring narkotizací CO<sub>2</sub>

Tato metoda vykazuje malou chybovost. Na rozdíl od smyvu nedochází k usmrcení včel. Tato metoda je oproti ostatním metodám ke včelám šetrnější.

#### Pomůcky

- Tubus s odnímatelným horním a spodním víkem a perforovaným mezidnem (přepážkou)
- Tlaková nádoba s CO<sub>2</sub> (bombička) s vhodným dávkovacím ventilem
- Odměrka na vzorek včel - pokud je tubus opatřen ryskou, není odměrka potřeba.

#### Postup

Vzorek včel odebereme shodným způsobem, jako u smyvu a sklepeme ho do horní části tubusu (nad perforované mezidno). Tubus napustíme CO<sub>2</sub>, až dojde k uspání včel (10 - 20 sekund). Potom mírným pohybem vzorek protřepeme. Na spodním víčku tubusu spočítáme roztoče.

Také pro narkotizaci jsou na trhu dostupné vhodné pomůcky.



#### 4. Metody tlumení varroázy

Cílem tlumení varroázy je snížit ve včelstvu množství roztoče na minimum. Stanovit jednotný postup tlumení je problematické, neboť stupeň pomnožení roztočů ve včelstvu závisí na mnoha faktorech, jako jsou např. klimatické a přírodní podmínky na stanovišti, vlastnosti konkrétního včelstva, chovatelské praktiky včelaře, zavčelení krajiny a další. Zdravotní stav jednotlivých včelstev může být rozdílný, včelař má proto sledovat svá včelstva a zavčas provést léčebné ošetření.

Míru zamoření v jednotlivých včelstvech lze zjistit monitoringem. Dle této informace se odvíjí léčebný postup. Správné a včasné zahájení léčby je pro tlumení varroázy rozhodující. Proto je monitoring a znalost úrovně napadení jednotlivých včelstev roztočem velmi důležitá, a to zejména v období červen-červenec.

Významně snížit počet roztočů lze více metodami, které se mohou vzájemně doplňovat. Jsou to **chovatelská opatření** (kapitola 5.) a **léčebné ošetřování včelstev** (kapitola 6.).

##### **Tlumení varroázy lze rozdělit na tři fáze:**

- 1) V podzimním a zimním období, kdy ve včelstvu není plod, se roztoč nachází pouze na včelách. Je to ideální období pro účinnou léčbu. Jsou využívána léčiva s vysokou účinností (např. s léčivou látkou: amitraz, kyselina šťavelová). Správnou léčbou v tomto období můžeme docílit maximálního snížení populace roztoče ve včelstvu a následující včelařskou sezónu započít s minimálním zatížením varroázou.

- 2) Vstup do jara s nejnižší možným počtem roztočů je zásadní, neboť během včelařského roku se roztoč namnoží více než 100x. Vysoký počet roztočů na jaře může následně způsobit nebezpečné zamoření v pozdním létě a následně vysoké úhyny včel. Na jaře se proto na základě vyhodnocené situace provádí předjarní léčebné ošetření včelstev. Pokud je ve včelstvu přítomen zavíčkovaný plod, je potřeba ho odstranit, a to buď odvíčkováním či výřezem, a následně včelstva ošetřit vhodným přípravkem. Pokud nedojde k odstranění zavíčkovaného plodu, je třeba provést takové ošetření, které zasáhne i roztoče v zavíčkovaném plodu.
- 3) V pozdním létě může být již roztoč namnožen tak, že napadá významnou část plodu tvořícího zimní generaci včel. Z napadeného plodu se líhnou poškozené včely, které mají zkrácenou životnost. Z tohoto důvodu je důležité udržet ve včelstvu v období odchovu dlouhověké generace včel dobrou nákazovou situaci. Pro toto období jsou k dispozici léčiva aplikována převážně formou nosičů s dlouhodobým účinkem či odparem. V období plodování včelstva lze využít také biologických metod založených na skutečnosti, že se většina roztočů nachází na zavíčkovaném plodu (zejména trubčím).

## **5. Biologické a zootecnické metody tlumení varroázy**

### **Odběr zavíčkovaného plodu**

Tyto metody využívají skutečnosti, že se roztoč množí na zavíčkovaném plodu a dále, že roztoč do jisté míry upřednostňuje trubčí plod. Proto je možné populaci roztočů ve včelstvu snížit odebráním zavíčkovaného trubčího plodu. Doporučuje se provést odběr první a zejména poslední trubčiny. Trubčí plásty výhodně likvidujeme ve slunečním tavidle. V době, kdy ve včelstvu není trubčí plod, lze využít koncentrování roztočů také na dělničím plodu.

### **Tvorba plodových oddělků**

Jelikož se většina roztočů nachází na zavíčkovaném plodu, sníží se ve včelstvu množství roztočů odebráním zavíčkovaného plodu. V době, kdy je ve vytvořeném oddělků období bez zavíčkovaného plodu, tedy krátce po té, co začne nová matka klást, je vhodné jej ošetřit vhodným přípravkem s krátkodobým účinkem.

### **Využití rojů a tvorba smetenců**

Roje a smetence nemají prvních devět dní zavíčkovaný plod. V této době lze dosáhnout velmi účinného ošetření včelstva vhodným přípravkem.

### **Klíčkování matek**

Zaklíčkováním matek lze ve včelstvu zajistit období bez plodu a dosáhnout tak vysoké účinnosti ošetření.

### **Hypertermie**

Zavíčkovaný plod je možné zahřát na vyšší teplotu, kterou roztoči nepřežijí. Přesné teploty a doba ošetření se liší podle typu použitého zařízení.



## **Chov včel s dobrým hygienickým chováním**

Jednou z rozhodujících vlastností včely medonosné je hygienické chování, tj. schopnost aktivně vyhledávat roztoče v buňkách a odstraňovat napadené kukly v plodových plástech. Díky této schopnosti má množení roztoče mnohem menší dynamiku. Prakticky využitelnou metodou pro včelaře jsou tzv. pin-testy nebo testy odstraňování zmražených kukel, které vysoce korelují s hygienickým chováním včel.

## **6. Chemické metody tlumení varroázy**

K chemickému ošetření včel proti varroáze existuje celá škála registrovaných veterinárních léčivých přípravků. Aktuální seznam registrovaných léčiv je k dispozici na webových stránkách Ústavu pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv: <http://www.uskvbl.cz/cs/registrace-a-schvalovani/registrace-vlp/seznam-vlp/aktualne-registrovane-vlp>. Jejich přehled je též uveden v příloze č. 2.

**Používání léčiv by nemělo být nadbytečné, ale účelné, na základě vyhodnocení zdravotního stavu včel na daném stanovišti. Před použitím léčiva je důležité se řádně seznámit s pokyny výrobce a postupovat při aplikaci v souladu s nimi. Nevhodné použití přípravku může vést ke zvýšenému riziku rozvoje rezistence roztoče a neúčinné léčbě, jakož i zatěžování včelích produktů rezidui léčiv.**

Při volbě vhodného léčiva rozhodují zejména tyto skutečnosti:

- roční období a teplotní podmínky pro aplikaci uvedené výrobcem,
- přítomnost zavíčkovaného plodu,
- riziko vzniku rezistence u dlouhodobých nosičů (amitraz, pyrethroidy),
- omezení pro použití (např. mimo snůšku).

Jelikož léčivé látky (kromě kyseliny mravenčí) nepůsobí na roztoče nacházející se v zavíčkovaném plodu, jsou k letní léčbě používány převážně nosiče léčiv s dlouhodobým účinkem a naopak v bezplodovém období jsou výhodná léčiva určená k jednorázovým aplikacím.

V případě použití dlouhodobých nosičů je větší nebezpečí vzniku rezistence (odolnosti) roztočů. Na území ČR se místy objevuje rezistence roztočů proti pyrethroidu fluvalinátu. Obecně platí zásada, že by se neměly přípravky na bázi pyrethroidů používat dvě období po sobě. Jiné rezistence u nás zatím věrohodně zaznamenány nebyly. Jelikož byla v České republice využívána léčiva s účinnou látkou amitraz výhradně v zimním období (formou jednorázových aplikací), nejsou zde dosud závažnější problémy s rezistencí na amitraz jako v některých okolních státech. Využíváním dlouhodobých nosičů s amitrazem v podletí ve včelstvech s plodem však vznik rezistence reálně hrozí. Proto je třeba kontrolovat účinnost všech prováděných ošetření odečtem spadu roztočů na podložkách první a druhý den po aplikaci přípravků.

**Při aplikaci přípravků na bázi kyseliny mravenčí, kyseliny šťavelové a thymolu vznik rezistence nehrozí.** Rezistence na amitraz a na pyrethroidy reálně hrozí. Proto je třeba **vhodně střídat přípravky s různými účinnými látkami.** Nejdůležitějším bodem pro zamezení, resp. oddálení vzniku rezistence, je důsledná likvidace roztočů

přes zimu a dosažení nulové prevalence na jaře. Toho lze dosáhnout za předpokladu ošetření včelstev bez plodu.

### **Ošetřování včelstev v ekologickém zemědělství**

Chovatel může pro účinné ošetření svých včelstev použít pouze postupy a přípravky schválené pro použití v ekologickém zemědělství.

#### **6.1. Ošetřování včelstev během chovatelského roku**

V tradičním pojetí včelařský rok začíná po vytočení medu přípravou včelstva na zimu. Toto pojetí dobře odpovídá i účinnému boji proti varroáze.

##### **Podletí**

Pro úspěšnou ochranu dlouhověké zimní generace včel je potřeba zajistit nízkou úroveň zamoření včelstva roztočem v tomto období. Pokud jsou při prohlídce včelstev spatřeni roztoči na včelách, plodu nebo plástech, je bezodkladně nutné provést léčebné ošetření včelstev. Řídíme se také podle výsledků monitoringu. Léčbu zahajujeme po posledním vytočení medu, zpravidla v druhé polovině července. K dispozici jsou léčiva uvedená v příloze č. 1.

O všech provedených léčebných zákrocích je chovatel povinen vést záznamy podle předloženého vzoru v příloze č. 2.

##### **Podzim a zima**

Nejúčinnějším zásahem proti varroáze je ošetření včelstva, které je **bez plodu**. Roztoči na povrchu dospělých včel jsou dobře zasažitelní. Přípravky vhodné pro použití v tomto období jsou uvedeny v příloze č. 1. Pokud nejsou včelstva prokazatelně bez roztočů, doporučuje se provést opakované ošetření včelstev fumigací nebo aerosolem. Další možností je využití léčiv na bázi kyseliny šťavelové.

##### **Kontrola účinnosti léčení**

Pro zmapování nálezové situace ve včelstvu je vhodné používat varroa dna, nebo mít ve včelstvech umístěny podložky sloužící k monitorování léčebného spadu. Důležité je nezapomenout odstranit z úlu stavební závěru (pokud je jí úl vybaven). Neodstraněním stavební závěry může docházet ke zkreslení počtu spadných roztočů až o padesát procent. Je dobré porovnat každý výsledek se spadem po předchozím ošetření a posoudit, jak klesá. Cílem je likvidace maximálního počtu roztočů. Po ukončení léčby a uplynutí doby léčebného spadu roztočů se podložky důkladně očistí a vrátí nazpět do úlu k zachycení zimní měli pro monitoring a kontrolu účinnosti provedené léčby. **Mezi vložením očištěné podložky a odběrem měli musí uplynout alespoň 30 dní.** Vzorky zimní měli je potřeba odebrat po takové lhůtě od provedení podzimního ošetření včelstev, aby nebyl k vyšetření do laboratoře odevzdán tzv. „léčebný spad roztočů“, který by způsobil zkreslení výsledků monitoringu. Vzorky měli se jako směsné vzorky ze stanoviště odeberou a odevzdají k vyšetření do Státních veterinárních ústavů nebo Výzkumného ústavu včelařského pod kódem EpM300 do 15. února daného roku.

## **Jarní období**

Jarní ošetření by mělo být provedeno v případě zvýšeného napadení konkrétního včelstva. Pro jarní ošetření musí být použity přípravky, které lze podle příbalové informace aplikovat v tuto roční dobu. Pokud je ve včelstvu přítomen zavíčkovaný plod, je potřeba ho odstranit a to buď odvíčkováním či výřezem a následně včelstva ošetřit vhodným přípravkem. Pokud nedojde k odstranění zavíčkovaného plodu, lze jarní ošetření provést např. nátěrem víček plodu spojeného s následnou fumigací. Nátěr plodu se nepoužije v oblastech s prokázanou rezistencí roztočů k pyrethroidům. V takových lokalitách se jako jarní ošetření použije léčivo s jinou účinnou látkou.

Chovatelé mají povinnost provést předjarní léčebné ošetření všech včelstev na stanovišti, pokud byl ve vzorku zimní měli zjištěn nález 3 a více roztočů v průměru na jedno včelstvo. Předjarní ošetření musí být provedeno s ohledem na klimatické podmínky a jarní rozvoj včel co nejdříve a ukončeno musí být do 15. 4. daného roku.

## Příloha č. 1

## Soupis registrovaných veterinárních léčivých přípravků k ošetření včel proti varroáze

*Název veterinárního léčivého přípravku/ držitel rozhodnutí o registraci (Léčivá látka)	Léková forma	Způsob ošetření	Použití v období snůšky medu určeného pro lidskou spotřebu	Doporučené období použití	Některé pokyny výrobce z hlediska použití	Ochranné lhůty	Výdej/ prodej	Registrační číslo
Apiguard 25%/ Vita Bee Health Ltd. (Thymol)	Gel	<b>O - odpařování.</b> Odpařování těkavé léčivé látky z gelu v misce.	Ne	Celoročně jaro až podzim	Přípravek nepoužívejte, jestliže je očekávaná maximální denní teplota během aplikace přípravku nižší než 15°C nebo pokud je aktivita včelstva velmi nízká nebo pokud teplota přesahuje 40°C.	Med: Bez ochranných lhůt. Nepoužívejte během období snůšky medu.	Volně prodejný/ vyhrazený	99/033/ 10-C
Apitraz 500 mg/ Laboratorios Calier S.A. (Amitraz)	Proužek do úlu	<b>K - kontaktem.</b> Zavěšení proužku v úle umožňující kontakt včel s proužkem.	Ne	Podletí	Používat v době, kdy je málo plodu ve srovnání s jeho maximální úrovní; kromě toho, když jsou včely ještě aktivní, tj. před tím, než vytvoří zimní chomáč.	Med: Bez ochranných lhůt. Nepoužívejte během snůšky. Nevytáčejte med z plodového nástavku. Nevytáčejte med v průběhu 6 týdnů, kdy probíhá ošetření. Plodové pláсты by měly být minimálně každé tři roky vyměněny za nové mezistěny. Plodové rámy nepoužívejte jako rámy medné.	Na předpis	96/034/ 16-C
Apivar 500 mg/ VETO PHARMA SAS (Amitraz)	Proužek do úlu	<b>K - kontaktem.</b> Zavěšení proužku v úle umožňující kontakt včel s proužkem.	Ne	Podletí, jaro	Použit po posledním vytočení medu (konec léta/podzim) a před začátkem jarní snůšky.	Med: Bez ochranných lhůt. Nepoužívat v době snůšky. Nevytáčet med z plodového nástavku. Nevytáčet med během léčby. Plodové pláсты by měly být minimálně každé tři roky vyměněny za nové mezistěny. Plodové rámy nepoužívejte jako rámy medné.	Na předpis	96/024/ 18-C
Dany's BienenWohl 39,4 mg/ml/ Dany Bienenwohl GmbH (Kyselina šťavelová)	Prášek a roztok pro disperzi do úlu	<b>N - nakapáním.</b> Nakape se na včely.	Ne	Celoročně spíše podzim a zima nebo ošetření rojů	Použit ve včelstvech bez plodu, venkovní teplota nejméně 3°C.	Med: bez ochranných lhůt. Nepoužívat v období snůšky medu.	Volně prodejný/ vyhrazený	EU/2/18 /225
Formicpro 68,2 g/ NOD Apiary Ireland Ltd. (Kyselina mravenčí)	Proužek do úlu	<b>O - odpařování.</b> Odpařování těkavé léčivé látky z proužku.	Ne	Celoročně	Nepoužívat, pokud jsou denní teploty v den aplikace mimo rozsah 10–29,5 °C. Nepoužívat k ošetření včelstev menších než 10 000 včel.	Med: Bez ochranných lhůt. Medníky s medem musejí být před aplikací přípravku z úlu odstraněny. Med uložený v medníku (mednicích) nasazených po dobu léčby musí být odebrán a nesmí být použit k lidské spotřebě. Použité proužky musejí být před nasazením medníků z úlu vyjmuty.	Volně prodejný/ vyhrazený	96/023/ 21-C

Formidol 81 g proužky do úlu/ Výzkumný ústav včelařský s. r.o. (Kyselina mravenčí)	Proužek do úlu	<b>O - odpařování.</b> Odpařování těkavé léčivé látky z proužku.	Ne	Od jara do podletí	Zaměřeno zejména ochranu plodu, z kterého se líhne generace zimujících včel.	Med: Bez ochranných lhůt. Veterinární léčivý přípravek je možno použít pouze v období mimo snůšku a mimo dobu, kdy je ve včelstvu konzumní med.	Volně prodejný/ vyhrazený	96/044/14-C
Formidol 41 g proužky do úlu/ Výzkumný ústav včelařský s.r.o. (Kyselina mravenčí)	Proužek do úlu	<b>O - odpařování.</b> Odpařování těkavé léčivé látky z proužku.	Ne	Od jara do podletí	Nejlépe při denních teplotách nad 20 °C, a pokud rozdíl mezi denní a noční teplotou nejsou vysoké.	Med: Bez ochranných lhůt. Veterinární léčivý přípravek je třeba použít v období mimo snůšku a mimo dobu kdy je ve včelstvu med určený pro lidskou spotřebu.	Volně prodejný/ vyhrazený	99/051/09-C
Gabon Flum 4 mg/ Výzkumný ústav včelařský s.r.o. (Flumethrin)	Proužek do úlu	<b>K - kontaktem.</b> Zavěšení proužku v úle umožňující kontakt včel s proužkem.	Ne	Podletí	Zaměřeno zejména na ochranu plodu, zakládajícího generace zimujících včel v podletí.	Med: Bez ochranných lhůt. Nepoužívejte v období snůšky medu. Pláсты v plodišti by měly být v souladu se správnou chovatelskou praxí každé tři roky vyměněny za nové mezistěny.	Na předpis	96/024/19-C
Gabon PF 90 mg/ Výzkumný ústav včelařský s.r.o. (Fluvalinát)	Proužek do úlu	<b>K - kontaktem.</b> Zavěšení proužku v úle umožňující kontakt včel s proužkem.	Ne	Podletí	Zaměřeno zejména na ochranu plodu zakládajícího generace zimujících včel v podletí.	Med: Bez ochranných lhůt. Veterinární léčivý přípravek je možno použít pouze v době mimo snůšku a mimo dobu, kdy je ve včelstvu konzumní med.	Na předpis	96/088/09-C
M-1 AER 240 mg/ml/ Výzkumný ústav včelařský s.r.o. (Fluvalinát)	Koncentrát pro roztok k léčebnému ošetření včel	<b>AE - aerosol.</b> Léčivá látka se podává za pomoci vyvíječe aerosolu. <b>NP - nátěr plodu.</b> Víčka plodu se natrou štětcem emulzí.	Ne	Podzimní a zimní aerosol, jarní nátěr plodu	Použit v době, kdy jsou včelstva bez plodu nebo mají jen malou plochu zavíčkovaného plodu. Nepoužívá se v době od 16. dubna do 30. září	Med – bez ochranných lhůt.	Na předpis	96/089/09-C
MP 10 FUM 24 mg/ml/ Výzkumný ústav včelařský s.r.o. (Fluvalinát)	Roztok do úlu	<b>FUM - fumigace.</b> Po vsáknutí přípravku se proužek zapálí.	Ne	Podzimní fumigace	Použit v době, kdy jsou včelstva bez plodu nebo mají jen malou plochu zavíčkovaného plodu, nepoužívá se v době od 16. dubna do 30. září.	Med – bez ochranných lhůt.	Na předpis	96/090/09-C
Oxuvár 5,7%, 41 mg/ml/ Andermatt Bio Vet GmbH (Kyselina šťavelová)	Koncentrát pro roztok k léčebnému ošetření včel	<b>N - nakapáním.</b> Nakape se na včely. <b>AE - aerosol.</b> Léčivá látka se podává za pomoci vyvíječe aerosolu.	Ne	Celoročně spíše podzim a zima	Použití ve včelstvech bez plodu. Aplikace po kapkách musí být provedena v bezplodém včelstvu na podzim / v zimě, jednorázově a při venkovních teplotách mezi 5 °C a -15 °C. Aplikace aerosolem (na podzim / v zimě nebo na jaře / v létě) musí být provedena u bezplodých včelstev, jednorázově a při venkovních teplotách vyšších než 8 °C.	Med: Bez ochranných lhůt pro správně ošetřená včelstva. Podání léčiva pouze do úlů bez nasazených medníků.	Volně prodejný/ vyhrazený	96/014/17/C



Oxybee 39,4 mg/ml/ Dany Bienenwohl GmbH (Kyselina šťavelová)	Prášek a roztok pro disperzi do úlu	<b>N - nakapáním.</b> Nakape se na včely.	Ne	Celoročně spíše podzim a zima	Použití ve včelstvech bez plodu, venkovní teplota nejméně 3°C.	Med: bez ochranných lhůt. Nepoužívat v období snůšky medu.	Volně prodejný/ vyhrazený	EU/2/17 /216
PolyVar Yellow 275 mg/ Bayer Animal Health GmbH (Flumethrin)	Proužek do úlu	<b>K - kontaktem.</b> Proužek upevněn do česna tak, aby včely byly nuceny vstupovat/vylétat pouze otvory v proužku.	Ne	Podletí	Nutno zahájit krátce po velké snůšce a vytočení medu, aby byla zajištěna dostatečná letová aktivita, potřebná k dosažení léčebného účinku.	Med: Bez ochranných lhůt. Nepoužívejte v období snůšky medu.	Na předpis	96/025/ 17-C
Thymovar, 15 g proužky do úlu pro včely/ Andermatt Bio Vet GmbH (Thymol)	Proužek do úlu	<b>O - odpařování.</b> Odpařování těkavé léčivé látky z proužku.	Ne	Celoročně	Pokud v průběhu léčby průměrná teplota klesne pod 15 °C, dochází ke snížení účinnosti přípravku. Nepoužívejte, pokud vnější teplota překročí 30 °C.	Med: Bez ochranných lhůt. Nepoužívejte před a během období snůšky. Pláсты v plodišti, které byly během léčby přípravkem THYMOVAR přítomny v úlu, se nesmí stáčet v průběhu následujícího jara.	Volně prodejný/ vyhrazený	96/060/ 10-C
Varidol 125 mg/ml/ Výzkumný ústav včelařský s.r.o. (Amitraz)	Roztok k léčebnému ošetření včel	<b>FUM - fumigace.</b> Po vsáknutí přípravku se proužek zapálí. <b>AE - aerosol.</b> Léčivá látka se podává za pomoci vyvíječe aerosolu.	Ne	Podzimní fumigace a zimní aerosol, po nátěru plodu	V době, kdy jsou včelstva bez plodu nebo mají jen malou plochu zavíčkovaného plodu. Nepoužívat v době od 16. dubna do 30. září	Med: Bez ochranných lhůt. Veterinární léčivý přípravek je možno použít pouze v období mimo snůšku a mimo dobu, kdy je ve včelstvu med určený pro lidský konzum.	Na předpis	96/238/ 94-C
VarroMed 5 mg/ml+44 mg/ml/ BeeVital GmbH (Kyselina mravenčí+kyselina šťavelová)	Disperze do úlu	<b>N - nakapáním.</b> Nakape se na včely.	Ne	Celoročně - jaro, podzim, zima (bez plodu)	V zimě v období bez plodu jedno použití, na jaře a na podzim opakovaně.	Med: Bez ochranných lhůt.	Volně prodejný/ vyhrazený	EU/2/16 /203
VarroMed 75 mg+660 mg/ BeeVital GmbH (Kyselina mravenčí+kyselina šťavelová)	Disperze do úlu	<b>N - nakapáním.</b> Nakape se na včely.	Ne	Celoročně - jaro, podzim, zima (bez plodu)	V zimě v období bez plodu jedno použití, na jaře a na podzim opakovaně.	Med: Bez ochranných lhůt.	Volně prodejný/ vyhrazený	EU/2/16 /203
*Databáze veterinárních léčivých přípravků: <a href="http://www.uskvbl.cz/cs/registrace-a-schvalovani/registrace-vlp/seznam-vlp/aktualne-registrovane-vlp">http://www.uskvbl.cz/cs/registrace-a-schvalovani/registrace-vlp/seznam-vlp/aktualne-registrovane-vlp</a>								

**Záznam o léčení včelstev**

<b>Záznam o léčení včelstev</b>				<b>Způsob ošetření - legenda</b>				
<b>Jméno a příjmení včelaře:</b>				<b>NP</b> - nátěr plodu <b>O</b> – odpařování (např. kyselina mravenčí) <b>K</b> – kontakt <b>N</b> - nakapání <b>FUM</b> - fumigace <b>AE</b> - aerosol <b>J</b> - jiný způsob než je pro podaný veterinární léčivý přípravek uveden v příbalové informaci, uvést jaký				
<b>Adresa:</b>								
<b>Registrační číslo chovatele:</b>								
<b>Registrační číslo stanoviště:</b>								
<b>Údaje o provedeném ošetření, viz níže</b>								
Datum ošetření	Počet a identifikace ošetřených včelstev*	Název veterinárního léčivého přípravku	Šarže veterinárního léčivého přípravku	Způsob ošetření (viz legenda výše)	Dávka/množství veterinárního léčivého přípravku na jednotku (úl)	Stanovená diagnóza	Léčení provedl /podpis	Poznámka

\* dle daného systému identifikace (např. označení úlu, informace o léčení celého stanoviště). Jasnost a dohledatelnost ošetřených úlů.